

Neprototipni diskurzni označevalec *zdaj*

SIMONA MAJHENIČ, MATEJ ROJC, IZIDOR MLAKAR

*Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo
in informatiko, Koroška cesta 46, SI 2000 Maribor,
simona.majhenic@um.si, matej.rojc@um.si, izidor.mlakar@um.si*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Prispevek predstavlja kvalitativno študijo primera diskurznega označevalca *zdaj*, ki je bil doslej proučevan v prozodično nevpeti strukturi oz. kot prototipni diskurzni označevalec. Strukturna, tj. prozodična, analiza kaže, da se diskurzni označevalec *zdaj* pojavlja tudi v neprototipni obliki. Na podlagi semantične analize, ki jo podpremo s testom parafraziranja in prevajanja, ugotavljamo, da neprototipni *zdaj* uvaja manjše tematske premike kot njegova prototipna različica in se pojavlja predvsem v vlogi poudarjanja, medtem ko je za prototipni *zdaj* značilna predvsem vloga strukturiranja diskurza.

The present paper presents a qualitative case study of the Slovene discourse marker *zdaj* (now), which, thus far, has been explored in its prosodically prominent structure or as a prototypical discourse marker. The structural, i.e., the prosodical analysis, highlights that the discourse marker *zdaj* also manifests in its non-prototypical form. By means of semantic analysis, underpinned by paraphrase and translation tests, we suggest that the non-prototypical form signals subtler frame shifts than its prototypical counterpart, and that it primarily functions as an emphasis device, whereas the prototypical *zdaj* predominately performs discourse structuring functions.

Ključne besede: diskurzni označevalci, (ne)prototipni označevalci, prozodija, Praat, prevodni test, govorni jezik

Keywords: discourse markers, (non-)prototypical markers, prosody, Praat, translation test, spoken language

1 Uvod

Diskurz po T. A. van Dijk (1997) ni samo oblika jezikovne rabe, ampak je komunikacijski dogodek, ki zajema kognicijo in interakcijo v družbenih razmerjih. Sestoji iz informacijsko nosilnih oz. propozicijskih in nepropozicijskih oz. metadiskurzni elementov. Četudi metadiskurz ni informacijsko nosilen diskurz, ni sekundaren. Po K. Hylandu (2005: 14) je metadiskurz specializiran diskurz, ki propozicije podpira in jih povezuje. Z rabo metadiskurza lahko poslušalec razpozna, kako govorec želi, da poslušalec razume sporočilo. Ti signali ne vplivajo zgolj na posamezne besede, ampak na celotno propozicijo,

ki jo podpirajo, vanjo vnašajo koherenco in jo oblikujejo tako, da se prilagaja naslovniku. Podobno opisujemo podskupino metadiskurza, in sicer t. i. diskurzne označevalce (Maschler 2009).

V prispevku bomo proučevali vlogo izraza *zdaj*, kadar ni rabljen propozicijsko (tj. kadar označuje časovno razmerje, npr. *mogoče morš probat zdej*) oz. kadar ne prispeva k vsebini izreka, ampak takrat, kadar nastopa v metadiskurzni vlogi, in sicer kot diskurzni označevalec (npr. *zdaj eee eee znam si predstavljat kako to zgleda*). Kot navajajo D. Verdonik idr. (2007a, 2007b) ter M. Smolej (2004), se *zdaj* kot diskurzni označevalec (v nadaljevanju DO) pojavlja v vlogah strukturiranja besedila oz. povezovanja njegovih delov ali tem ter ohranjanja govorne vloge. Zaradi svoje skladijske in prozodične nevpetosti ga praviloma dokaj enostavno prepoznamo. Kot navajajo avtorji domačih in tujih raziskav, pa izraz *zdaj* v posameznih primerih značilnih strukturnih lastnosti ne kaže in ga tudi semantično težko ločujemo od propozicije (Verdonik 2007a, Verdonik idr. 2007a). Verdonik (2007a) in Verdonik idr. (2007a) tako opažajo, da se kot DO lahko pojavlja tudi sredi izreka. Če prav tako ni obdan s premori, se *zdaj* obnaša kot t. i. neprototipni DO (Maschler 2009) (npr. *ja kje je zdaj ta ulaz!?*), za katere je značilno prozodično neizstopanje in zaznamovanje zelo subtilnih tematskih ali miselnih premikov.

S pričujočim delom želimo pokazati, da se lahko DO *zdaj* pojavlja tudi v neprototipni obliki. S študijo primerov bomo ugotavljali, ali se vlogi prototipnega in neprotipnega *zdaj* razlikujeta, zlasti v funkcijah označevalca. Na podlagi primerov neprototipne rabe DO *zdaj* in ugotovitev raziskave Verdonik (2015), ki navajajo njegovo poudarjalno vlogo, bomo skušali pokazati, da je vloga poudarjanja značilna zlasti za neprototipni *zdaj*. Zato bomo preverjali naslednji tezi:

T1: Diskurzni označevalec *zdaj* se pojavlja tako v prototipni kot v neprototipni prozodični obliki.

T2: Neprototipni diskurzni označevalec *zdaj* opravlja predvsem vlogo poudarjanja enote, ki jo uvaja.

2 Diskurzni označevalci

Prelomno delo D. Schiffrin (1987), ki velja za začetnico proučevanja DO, je v jezikoslovju pritegnilo veliko zanimanja. Kljub temu njihovo poimenovanje ni ustaljeno (Fischer 2006, Maschler in Schiffrin 2015), tako da so v rabi termini, kot so diskurzni členki, diskurzni operaterji, diskurzni povezovalci, diskurzni deiktiki, pragmatični označevalci, pragmatični operaterji, označevalci pragmatične strukture, konektorji ali stavčni povezovalci. Pri tem gre za eno- ali večbesedne enote, značilne za govorjeni jezik, ki se pogosto pojavljajo na začetku izreka, so skladijsko neobvezne, ne vplivajo na resničnost propozicije, so povezovalne (Schourup 1999), večfunkcijske in večpomenske (Schiffrin

2001). Oblikoslovno so zelo raznovrstna skupina,¹ ki med drugim zajema členke, veznike, prislove, glagole in medmete (Schourup 1999, Fischer 2006). DO so v govorni komunikaciji ključni, saj poslušalcu povedo, kako naj sporočilo tolmači, kakšen je naš odnos do samega diskurza (Schiffrin 1987, Maschler 2009), do drugih (Maschler 2009), obenem pa z njimi diskurz strukturiramo (Schiffrin 1987), povedano preoblikujemo ali vzbudimo oz. usmerjamo poslušalčevo pozornost (Schiffrin 1987).

Slovenske DO v luči različnih teoretskih pristopov proučujejo predvsem D. Verdonik (2006, 2007a, 2007b), M. Smolej (2004, 2012), K. Dobrovoljc (2018), M. Krajnc Ivič (2004) in T. Rožac (2016). M. Smolej (2004) jih mdr. proučuje med delilnimi signali oz. znotraj skupine govornih signalov (Smolej 2012), kjer jih najdemo predvsem pri konativnih signalih in kazalcih stopnje besedilne zgradbe. M. Krajnc Ivič (2005) jih opredeljuje kot začetnike, ki služijo vzpostavljanju in ohranjanju stika oz. upravljanju pogovora, in vračanja, ki odražajo zlasti govorčev proces tvorjenja spontanega besedila. D. Verdonik (2007b) jih mdr. proučuje kot sredstva, s katerimi upravljamo pogovor, tj. začnemo ali končujemo pogovor, zadržujemo govorniško vlogo ali tvorimo izreke. V okviru proučevanja parenteze na primeru političnega diskurza jih proučuje B. Vičar (2011), in sicer jih najdemo v vlogi ojačevalcev in označevalcev odnosa do naslovnika. Četudi avtorice navajajo različne funkcije DO, pa je vsem elementom skupna izrazito metadiskurzna vloga, brez katere besedilo ne bi bilo učinkovito.

Čeprav za DO ne moremo navesti splošno sprejete, enotne definicije, se bomo v pričujočem delu opirali na opredelitev po D. Schiffrin (1987: 31), ki DO vidi kot »zaporedno odvisne elemente, ki zamejujejo enote govora«, oz. iz tega izhajajočo bolj specifično opredelitev po Y. Maschler (2009: 6), ki jih opredeljuje kot »metajezikovne izreke, ki se pojavljajo ob mejah pogovornih dejanj oz. tematskih premikih«. Y. Maschler (2009) razume tematske premike zelo široko, saj lahko zaznamujejo prehod k naslednji temi ali komaj zaznavne prehode kot, denimo, pri samopopravljanju. Da lahko enoto opredelimo kot DO, morajo te po Y. Maschler (2009) izpolnjevati semantični pogoj, ki narekuje, da mora biti enota pomensko oslABLJENJA oz. mora imeti metadiskurzno interpretacijo. Poleg semantičnega pogoja pa pri t. i. prototipnih DO navaja tudi strukturni pogoj, ki je povezan s prozodijo DO.

2.1 Prozodija diskurznih označevalcev

Poleg značilnosti, kot so nepropozicijskost, skladenjska nevpetost in semantična neobveznost (Verdonik 2007a), DO opredeljujejo tudi prozodične lastnosti. Četudi je že D. Schiffrin (1987) izpostavila intonacijo kot eno ključnih

¹ Slovenske DO v okviru členkov najdemo v A. Žele (2014) in M. Smolej (2004), medmetov v I. Stramljič Breznik (2014a, 2014b), D. Krvina in A. Žele (2017) ter mdr. glagolov in prislovov v A. Valh Lopert (2013).

razlikovalnih elementov funkcij DO, je področje prozodije² DO relativno neraziskano (Aijmer 2002, Maschler 2009).

Ključni parametri obstoječih raziskav so premori oz. položaj v tonski enoti. Četudi se lahko DO pojavljajo povsem brez obdajajočih premorov (Der in Marko 2010), to zanje ni značilno (Schiffrin 1987), zlasti pa je pomenljiv premor pred njimi (Elordieta in Romera 2002), kar nakazuje intonacijsko vpetost v sledečo tonsko enoto. Temu ustrezajo tudi izsledki raziskave tonske višine DO, kjer je pred DO v skoraj 70 odstotkih prišlo do melodične ponastavitve, za DO pa le v nekaj več kot 25 odstotkih (Elordieta in Romera 2002). Posledično bi lahko predvidevali, da DO ne tvorijo samostojnih tonskih enot, kot potrjujejo nekatere raziskave (Siebold 2021, O'Grady 2017, Elordieta in Romera 2002), vendar pa drugi izsledki kažejo drugače (Carter in McCarthy 2006, Rožac 2016, Krajnc Ivič 2005 ter Schlamberger Brezar 1998)³. Tako B. Fraser (1990) piše, da se DO pogosto pojavljajo kot samostojne intonacijske enote, vendar opozarja, da je tonska nevpetost odvisna od posameznega DO in sobesedila. Več enotnosti je opaziti pri položaju znotraj tonske enote, DO se namreč pogosteje pojavljajo na začetku tonske enote (O'Grady 2017, Romero-Trillo 2018, Maschler 2009).

Zaradi tako različnih ugotovitev se zdi, da si raziskovalci o prozodični samostojnosti DO niso enotni. Kljub temu pa lahko to navidezno kontradiktornost razrešujemo s teoretskim pristopom k DO po Y. Maschler (2009). Na osnovi prozodičnih lastnosti DO jih namreč loči na prototipne, ki izpolnjujejo običajne predpostavke glede prozodične nevpetosti oz. včasih celo samostojnosti, in neprototipne, ki tega strukturnega pogoja ne izpolnjujejo.

2.2 Prototipni in neprototipni diskurzni označevalci

Prototipni so tisti DO, ki poleg semantičnega pogoja izpolnjujejo tudi strukturni pogoj (Maschler 2009). To pomeni, da se morajo nahajati na začetku tonske enote (npr. *Zdaj, morda nas pozimi ne bo zeblo*), kar se praviloma zgodi ob menjavi govornika, če menjava govorne vloge ni, pa morajo slediti končni intonaciji. Nekončni intonaciji lahko sledijo le, če se pojavljajo v skupku več DO hkrati. Pojavljajo se zlasti ob večjih tematskih premikih, denimo, ob menjavi teme ali vrnitvi k temi po digresiji.

Neprototipni DO se pojavljajo sredi tonske enote, kar pomeni, da so tonsko vpeti (Maschler 2009) (npr. *nisem vedel zdaj čisto točno kakšna sled*).

² Raziskave prozodije slovenskega govora zasledimo mdr. pri A. Zwitter Vitez (2018), J. Stergar idr. (2003) in N. Žavbi Milojević (2013).

³ Podobne ugotovitve o tonski nevpetosti oz. tvorjenju samostojne tonske enote za členke v vlogi konektorjev oz. povezovalcev, med katerimi najdemo tudi DO, navajata A. Žele (2014) in M. Schlamberger Brezar (2007).

Posledično jih, drugače kot prototipne, z obeh strani ne obdajajo premori.⁴ Prozodične anomalije DO, ki jih opažajo raziskave, zato v luči te razdelitve niso anomalije, pač pa druga vrsta DO. Neprototipni DO nakazujejo manjše, subtilnejše premike v diskurzu, denimo pri samopopravkih. Opravljajo pa lahko še bolj subtilne funkcije, denimo medosebne funkcije navezovanja na sogovornika (npr. hebrejski 'at yod'at (a veš/saj veš), naxon? ((a) ne?)), kognitivne funkcije zaznavanja negativnih informacij ali besedilne funkcije (npr. *ve-* (*in*), *az* (*torej*)) (Maschler 2002). Načeloma se ne pojavljajo v skupkih, ampak posamezno (Maschler 2009).

2.3 Diskurzni označevalec zdaj

Proučevanje slovenskega DO *zdaj* zasledimo v D. Verdonik (2015, 2007a), M. Smolej (2004) in M. Schlamberger Brezar (1998). V vlogi organizacije ali strukturiranja besedila ga proučujeta M. Schlamberger Brezar (1998) in M. Smolej (2004: 54), kjer lahko *zdaj* označuje »začetek, konec, prekinjanje, ponovno navezovanje ...«. M. Smolej (2004) pri tem poudarja, da lahko *zdaj* primarno opravlja vlogo »smiselnega prehoda (mostu) med deli besedila« (Smolej 2004: 54), izražanje časovnega razmerja pa takrat ni v ospredju, kar ugotavljajo tudi Verdonik idr. (2007b). Vlogo prehajanja misli beleži tudi SSKJ². Nepropozicijske rabe izraza *zdaj* SSKJ² navaja zlasti v točkah 6 in 7. Druge vloge, kot denimo »poudarjanje zahteve« ali »izražanje nejevolje«, SSKJ² zelo ozko zamejuje oz., kot utemeljuje D. Verdonik (2015), vloga dejansko izhaja iz sobesedila primerov, ne pa iz samega *zdaj*.

Kljub temu D. Verdonik (2015) ugotavlja, da lahko *zdaj* služi poudarjanju in izraža vezalno, sklepalno ali protivno razmerje. DO *zdaj* je lahko prav tako sredstvo upravljanja pogovora, saj lahko z njim nakažemo, da želimo ohraniti govorno vlogo (Verdonik 2015). Raziskave kažejo tudi, da označevalec izraža proaktivno razmerje (Schlamberger Brezar 1998) oz. deluje kataforično, saj opozarja na vsebino, ki bo sledila (Verdonik idr. 2007a, 2007b). Navedene vloge označevalca *zdaj* D. Schiffrin (1987) navaja tudi za angleško različico *now*. Obenem pa izpostavlja vlogo usmerjanja pozornosti k za govornika relevantnim delom besedila, signaliziranja naštevanja ter lastnega vrednotenja tvorca (Schiffrin 1987).

Prozodično se slovenski DO *zdaj* najpogosteje pojavlja na začetku izreka, v skupku več DO na začetku izreka in sredi izreka (Verdonik idr. 2007a). Iz primerov, ki jih navajajo avtorji (»*eee zdaj hotel Neptun imamo tudi v Tučepih*« (Verdonik idr. 2007a: 165), »{...} in po celem vrtu naredili eno tako čobodro.

⁴ Kot primerljiv primer iz tuje literature navajamo angleški DO *like*: [...] *Especially when the one next to you has got like forty four inch legs* [...] (Andersen 2000: 19). G. Andersen (2000) sicer ne uporablja dihotomije prototipni-neprototipni DO, a je iz opisa razvidno, da gre za neprototipno obliko, saj se DO pojavlja v prozodično nevpeti obliki.

[...] *Zdaj*, Erikova največja lumparija je pa bila, saj to sem najbrž že povedala, ko se je skozi zaprta vrtna vrata odpeljal z avtom {...}« (Smolej 2004: 55), »*Zdaj*, zaradi videokamer se morava zmenit ...« (Schlamberger Brezar 1998: 199)), je razvidno, da gre za prototipno rabo slovenskega DO *zdaj*. Nепrototipna različica ni zaznana ali predstavljena (primeri prav tako ne vsebujejo prozodičnih podatkov, potrebnih za določitev (ne)prototipnosti DO), kljub temu pa njen obstoj dopušča ugotovitev raziskave D. Verdonik idr. (2007a), po katerih se DO *zdaj* lahko pojavlja tudi sredi izreka (npr. »*to imate koliko vem samo malo polpenzion ampak zdaj samo da še enkrat pogledam*« (Verdonik idr. 2007a: 104) oz. »*s tem da zdaj cenovno*« (Verdonik idr. 2007a: 105)).

3 Gradivo in metoda

Predstavljene primere smo črpali iz televizijske pogovorne oddaje *DORA – nedeljski pogovori*, v kateri se je leta 2016 z voditeljem pogovarjal akademski igralec Tadej Toš, in treh videoposnetkov podkasta *Gospoda* na platformi YouTube z Juretom Godlerjem in Davidom Urankarjem, posnetih leta 2021. Zbirka⁵ obsega 1 uro in 48 minut govora oz. približno 17.000 pojavnic oz. 121 pojavnic izraza *zdaj*.

Da lahko ugotovljamo, ali se slovenski DO *zdaj* dejansko pojavlja tudi v neprototipni obliki, moramo prav tako preučiti, kakšne strukturne podobe in semantične vloge so značilne za njegovo prototipno različico. Prozodično analizo bomo opravili z orodjem za akustično analizo Praat 6.0.10. V okviru strukturnih pogojev bomo kvalitativno preverjali prozodične in skladijske značilnosti, in sicer:

- prisotnost premorov pred in/ali za označevalcem,
- menjavo govorne vloge,
- skladijsko vpetost,
- položaj v tonski enoti in
- pojavljanje po končni oz. nekončni intonaciji.

Zaradi hitrega govora bomo kot premor upoštevali prazne segmente, daljše od 0,1 sekunde. Kot semantični pogoj bomo proučevali:

- vlogo oz. funkcijo DO, ki jo bomo preverjali s testi parafraziranja in prevajanja.

4 Rezultati

Izraz *zdaj* se v gradivu pojavi 121-krat, pri čemer se v 58 primerih pojavi kot časovni prislov, v treh kot del daljšega samostojnega metadiskurznega izreka

⁵ Povezave do posnetkov, ki so javno dostopni, so navedene v seznamu literature.

(npr. *in zaj je blo tak*), v 21 primerih se pojavlja kot prototipni DO, v preostalih 35 primerih pa kot neprototipni DO.

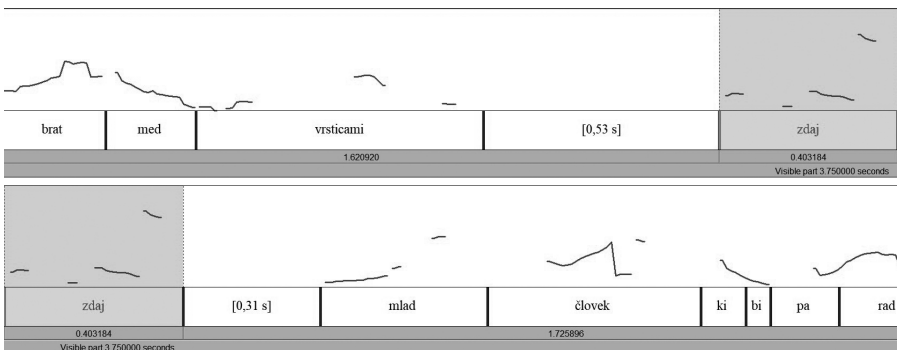
V štirih primerih njegove vloge ni bilo možno klasificirati, saj ni bilo možno razlikovati med propozicijsko in metadiskurzno rabo. Tako se npr. v pogovoru z igralcem T. Tošem novinar navezuje na vodenje podelitve viktorjev, kjer je oddajo vodil J. Zrnec, vendar intervjuvanec ne ve, za katero oddajo gre: *zaj ne vem čisto točno za katerega gre*. V takšnih primerih lahko *zdaj* tolmačimo kot prislov (*v tem trenutku ne vem čisto točno ...*) ali kot DO (*no, ne vem čisto točno ...*). Posledično so takšni primeri tvorili svojo kategorijo.

4.1 Prototipni zdaj

4.1.1 Primer [1]

Igralec T. Toš opisuje svojo izkušnjo študija na AGRFT. Med drugim razlaga, kako so izkušeni igralci oz. učitelji posredovali znanje in kako so nekateri z malo besedami povedali veliko. Pri tem poudarja, da jih študentje zaradi nezrelosti včasih sploh niso mogli razumeti.

on ni dosti govoril ne | njega je blo treba zmeraj brat med vrsticami | zdaj [1] | mlad človek ki bi pa rad dosti tega čul pa še ne zna čist točno med vrsticami čitati | in je | se pravi tu pride do tega da je zato da bi človek eee lahko res neko vrednostno sodbo na koncu naredu o tem kaj se je njemu tam dogajalo morjo leta miniti najprej

Slika 1: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [1]⁶

S strukturnega vidika oblika DO v primeru [1] prikazuje značilno prototipno različico. Označevalec namreč sledi končni intonaciji (kar prikazuje padajoča

⁶ Prekinjena krivulja na vseh slikah predstavlja gibanje tonske višine v razponu od 40 Hz do 500 Hz. V oglatih oklepajih je zapisano trajanje premora v sekundah. Prikazan izsek predstavlja 3,75 sekunde v trajanju. (Zaradi berljivosti so slike 1–6 razdeljene na dva dela, pri čemer se zaradi razumljivosti prikaz DO *zdaj* pojavi v obeh delih slike.)

črta nad besedo *vrsticami* na sliki 1), kar ustreza pogoju prototipnosti po Y. Maschler (2009). Obenem ga na levi in desni strani obdajata premora, tako da je označevalec tonsko nevpet oz. tvori samostojno tonsko enoto. Tudi skladenjsko je [1] neobvezen oz. nevpet.

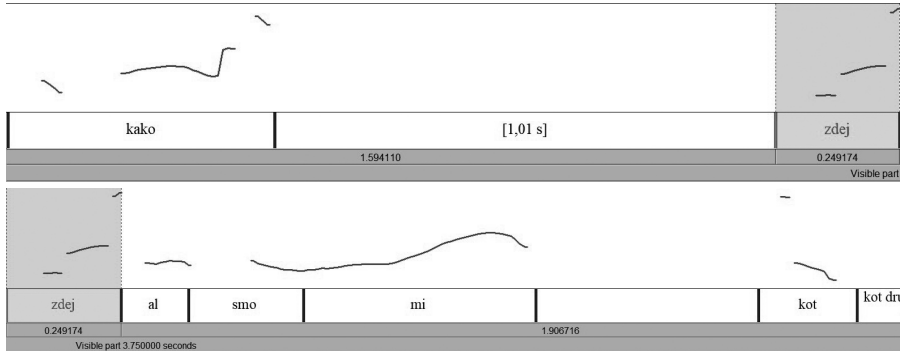
Primer [1] izpolnjuje semantični pogoj DO po Y. Maschler (2009), ki narekuje pomensko oslABLjenost, saj v ospredju ni izražanje časovne dimenzije (četudi je ta še zmeraj ohranjena), ampak strukturiranje besedila, vzbujanje pozornosti oz. usmerjanje pozornosti k sledeči enoti. Vloga [1], tj. pomen oz. namen izreka, je sicer podobna vlogi, ki jo predvideva SSKJ² v točki 7a, tj. *opozoritev na prehod k drugi misli* (»*zdaj pa še vprašanje. Ali znate vsi plavati?*«), a se raba razlikuje v skladenjski vpetosti. Kot prototipni DO je *zdaj* namreč nevpet. Izraz *zdaj* v besedilo vnaša tematski premik, tako da poudarjeno izraža prehod k sledečemu izreku in tako besedilo strukturira. Čeprav se na prvi pogled zdi, da DO *zdaj* nakazuje protivno razmerje, to funkcijo dejansko opravlja sobesedilo (veznik *pa*), v katerem se DO nahaja. Označevalec *zdaj* nakazuje, da sledi izrek, za katerega tvorec meni, da je pomemben in želi poslušalca nanj opozoriti, kar nakazujejo tudi premori, s katerimi je označevalec obdan z obeh strani. Primer bi lahko parafrazirali oz. tolmačili⁷ kot (*zdaj pa*) *upoštevaj naslednje*. Tudi pri prevodu v angleščino ustreza DO *now*, in sicer bi lahko izrek prevedli kot [...] *you always had to read between the lines with him | now | a young person* [...], pri čemer bi tudi angleška različica pri izgovorjavi zahtevala prototipno prozodično strukturo DO.

4.1.2 Primer [2]

Televizijska voditeljca D. Urankar in J. Godler se v posnetku *Branje* pogovarjata o knjigah, ki jih priporočata za poletno branje. Pogovor nanese na temo družbene enakosti, ki po mnenju enega od sogovornikov načeloma ne obstaja. Ker sta načela občutljivo temo, skuša sovoditelj vzdušje razbremeniti s humorjem, nato pa se prvi vrne k vprašanju domnevne enakosti. Svoje mnenje skuša razložiti s primerjavo sevov koronavirusa, ki so se prvotno imenovali po krajih, kjer so se pojavili. Sprašuje se o tem, kaj nas je kot družbo privedlo do tega, da smo čutili potrebo po tem, da seve preimenujemo.

alfa beta gama delta pa še vsi ki pridejo ne | a veš | k kako | zdej [2] al smo mi kot kot družba postal tolik zavedni ne | da s tem lahko nekoga užališ ker rečeš kitajski sev indijski sev ne | ali pa dejansko nam je tolik vseeno da lahko komu damo etiketo

⁷ Ob tem moramo opozoriti na dilemo ugotavljanja, koliko pomena nosi sam izraz *zdaj* in koliko ga ustvarja sobesedilo skupaj s parajezikovnimi informacijami, zaradi česar tudi tolmačenje ne more biti povsem objektivno. Glede problematike natančnosti transkripcije zaradi prepletanja jezikovnega in nejezikovnega glej M. Krajnc Ivič (2010).

Slika 2: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [2]⁶

Označevalec v primeru [2] sicer ne sledi končni intonaciji, vendar ga z leve strani obdaja daljši premor. Rastoča intonacija (kar prikazuje od leve proti desni vzpenjajoča se črta nad DO *zdaj* na sliki 2) in nedokončan izrek predhodne enote sta posledica lastne prekinitve govornika. DO je tonsko desnovpet, skladenjsko pa je neobvezen oz. nevpet.

Primer [2] uvaja tematski premik primerjave različnih, nasprotujočih si pogledov oz. signalizira, da bo govornik te naštel. Zato bi tudi pomensko ustrezala parafraza kot (*zdaj bom*) *podal različne razlage*. Vloga v primeru [2] je primerljiva z vlogo, kot jo predvideva SSKJ² v točki 7a. Izraz podobno kot v primeru [1] delno izraža časovno razmerje, saj izraža, kako se besedilo razvija, in uvaja tematski premik. Tudi prevodni test potrjuje metadiskurzno vlogo izraza *zdaj*, saj ustreza prevodu s prototipnim *now*, in sicer [...] *h how | now either we as a society became so conscious of this issue right [...]*.

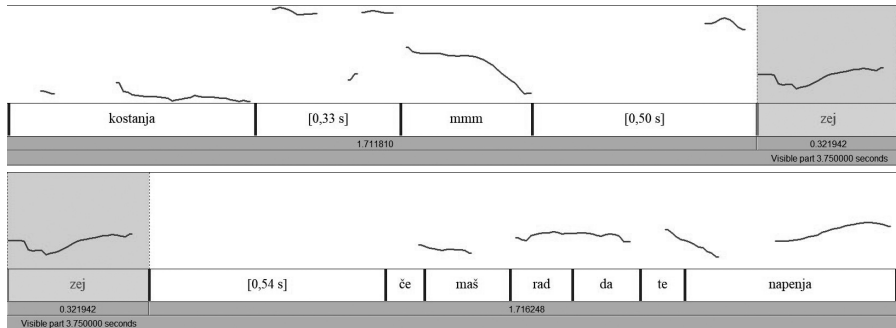
4.1.3 Primer [3]

Voditelja podkasta *Gospoda* se v posnetku *Kostanj* ob sprehodu po mestu pogovarjata o uživanju kostanja, o njegovi hranilni vrednosti, uporabi v kuhinji ter veselju ob nabiranju. Pogovor nanese na pijače, ki se najbolj priležejo h kostanju, pri čemer D. Urankar opozori na neželene učinke uživanja mošta, kar nato J. Godler izkoristi kot sarkastičen komentar.

U: *eee pol k jih namočš jih jih prerežeš* | G: *in pol jih ješ* | U: *in daš | ja | in pol jih ješ in to je to je bomba* | G: *David kaj se pije poleg kostanja* | U: *mmm | zej [3] | če maš rad da te napenja* | G: *ja mam* | U: *definitivno mošt | [smeh] | povej mi kaj več o tem* | G: *rad mam ko me poganja veter*

DO v primeru [3] sledi končni intonaciji izreka istega govornika ter kratkemu premoru in se končuje z rahlo rastočo intonacijo (glej prekinjeno krivuljo nad *zej* na sliki 3), kar nakazuje začetni položaj v tonski enoti. Četudi ga z obeh strani obdajata premora, kar predstavlja značilno prototipno obliko, je

označevalec desnovpet. Tonska enota je namreč prekinjena, saj označevalcu neposredno sledi tišina oz. premor, a je ta najverjetneje posledica tega, da govornika goltata (voditelja med pogovorom jesta kostanje). Poleg tega za [3] tudi ne pride do melodične ponastavitve, kar bi kazalo na nevpetost. Primer je zato bolj kot primeru [1] podoben primeru [2]. Ker je tudi skladijsko neobvezen, je strukturni pogoj prototipnosti izpolnjen.

Slika 3: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [3]⁶

Semantično je [3] rabljen metadiskurzno, saj poslušalcu nakazuje, kako sam govornik vrednoti izrek, ki ga označevalec uvaja. Z rabo [3] govornik poslušalca namreč opozori, da sicer ima odgovor na vprašanje, ampak je pri tem delno zadržan, saj pričakuje, da bo opozorilo sogovornika odvrnilo od predloga. Ta funkcija izraza *zdaj* je delno zajeta v SSKJ², v točki 7b. Zadržanost se izraža tudi nejezikovno, in sicer s skremženim izrazom na obrazu tvorca ob začetku odgovora (*mmm*). Primer lahko parafraziramo oz. tolmačimo kot (*zdaj*) *ti bom nekaj predlagal, ampak sam presodi, ali boš to upošteval ali glede tega, kar ti bom predlagal, imam sam pomisleke*. Ker [3] tudi uvaja odgovor na vprašanje, predstavlja večji tematski premik. Enako kot primera [1] in [2] še zmeraj izraža časovno razmerje. Vrednotenje, ki ga izraža DO, se zrcali tudi v prevodu, kjer je bolj kot *now* ustrezen prototipni DO *well*, in sicer [...] *mmm | well | if you like getting bloated [...]*. Prednostna raba drugega označevalca kot *now* v prevodu dodatno nakazuje sekundarno vlogo izražanja časovnega razmerja z DO *zdaj*.

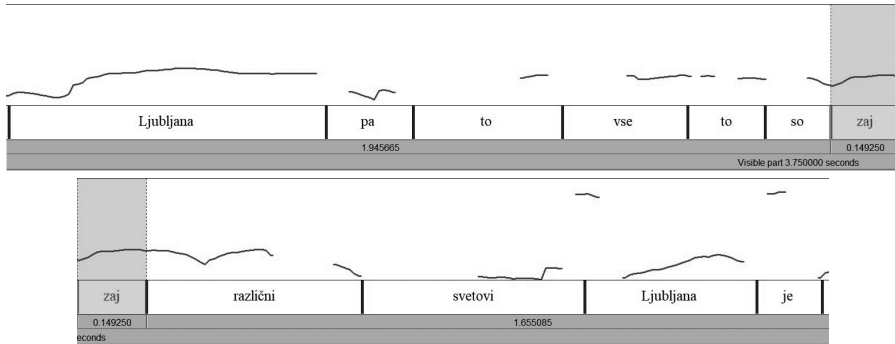
4.2 Neprototipni zdaj

4.2.1 Primer [4]

Voditelj oddaje opisuje igralčevo filmsko pot, med drugim tudi vlogo v filmu *Gremo mi po svoje 2*, pri čemer izpostavi vprašanje, zakaj se T. Toš ni pojavil že v prvem delu. Zdi se, da intervjuvanec domneva, da želi voditelj napeljati na temo rivalstva med Ljubljano in Mariborom. Odgovor sprva skuša obrniti

na šalo, nato pa spregovori o začetnih napetostih pred snemanjem in kasnejšo pozitivno izkušnjo sodelovanja.

in to je bil to je bil res lep moment zaradi tega ker takrat je v prostoru veljajo ne | da saj veš | ne | Ljubljana pa to vse to so zaj [4] različni svetovi | Ljubljana je en svet vse ostalo je drugi svet ki je razdeljen še na druge svetove ne

Slika 4: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [4]⁶

Kot je razvidno iz slike 4, označevalec *zdaj* ni obdan s premori, sledi nekončni intonaciji in tako ne tvori samostojne tonske enote, pač pa je tonsko vpet oz. se ne nahaja na začetku tonske enote. V primerjavi s primeri [1–3] ga zaznamuje relativno položen tonski potek in kratko trajanje. Skladenjsko je neobvezen. Primer [4] zato strukturnega pogoja prototipnosti ne izpolnjuje.

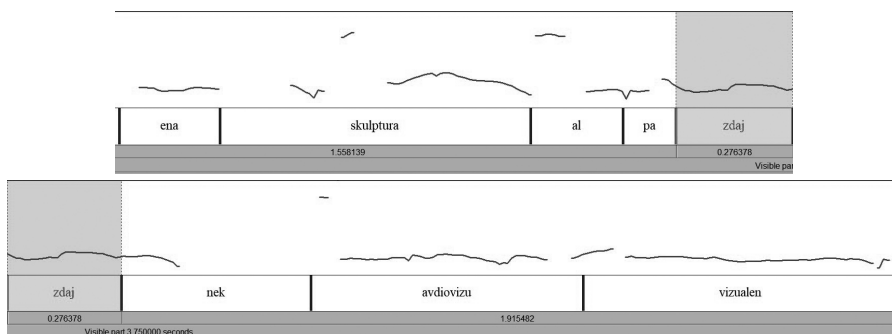
Semantično je v ospredju primera [4] vloga poudarjanja. Z *zdaj* tvorec poudarja rahel tematski premik k naslednji enoti (*Ljubljana je en svet, vse ostalo je drugi svet*), s katero izrek razloži. Primerne parafraze bi bile npr. *v bistvu*, *pravzaprav* ali *dejansko*. Poudarjalno vlogo *zdaj* z oslabljenim pomenom sicer SSKJ² navaja v 6. točki, vendar rabo omejuje na poudarjanje zahteve. Na poudarjalno vlogo primera [4] kaže tudi prevodni test – [...] *Ljubljana and all this it's like two different worlds* [...], kjer prevod z *now* ne bi ustrezal, saj bi izražal časovno razmerje. Prevod z *DO like*⁸ pa v besedilo vnaša podoben poudarek kot slovenske parafraze.

⁸ Za izčrpen opis rabe in vloge angleškega izraza *like* kot DO glej G. Andersen (2000).

4.2.5 Primer [5]

Gostitelja podkasta *Gospoda* se v posnetku *Umetnost* pogovarjata o tem, kdaj neka stvaritev (npr. glasba, kiparstvo, performans ali slikarstvo) velja za umetniško delo in kaj jo loči od postavljaštva oz. kaj mora vsebovati, da se človeka resnično dotakne in nudi dodano vrednost.

U: *men se zdi da da osnova tko umetnine* | G: *ja* | U: *pa naj si bo to pesem eem ena skulptura al pa zdaj* [5] *nek avdioviz vizualen projekt | je to da si mora vsak znat sam to* | G: *absolutno* | U: *na nek način | ne sam da se usedeš pa poslušas gledaš in si* | G: *absolutno* | U: *nardiš vtis ampak si tud razložiš po svoje*

Slika 5: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [5]⁶

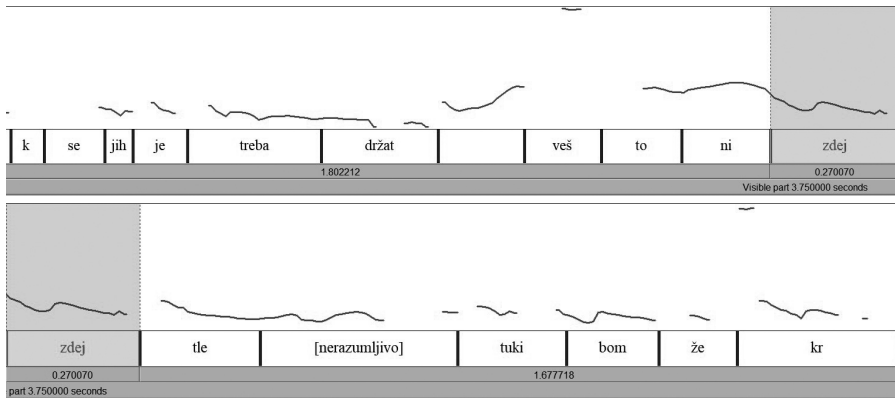
Enako kot pri predhodnem primeru je tudi [5] strukturno neizstopajoč. Označevalec je tonsko vpet, saj ga ne obdajajo premori in ne prihaja do melodične ponastavitve. Sledi nekončni intonaciji in se ne pojavlja na začetku tonske enote, tako da ne izpolnjuje strukturnega pogoja prototipnosti. Označevalec zaznamuje položen tonski potek (glej sliko 5). V primerjavi s primeri [1–4] pa je povprečnega trajanja. Skladenjsko je neobvezen.

V tem izseku skuša govorec odgovoriti na vprašanje, kaj je umetnost, in sicer najprej našteva oblike umetnosti, o katerih se prej s sogovornikom nista pogovarjala, nato pa se s [5] navezuje na sogovornikov primer, ko je ta izrazil zadržanost do moderne eksperimentalne glasbe oz. performansa. *Zdaj* pri tem delno ohranja časovno razmerje, saj poudarja zasidranost v temo pogovora. Primer [5] tako označuje subtilen tematski premik, s katerim tvorec sogovorniku sporoča, da se sklicuje na pravkar povedano. Premik je zelo kratek, saj se zaključi takoj po izrekanju, tvorec pa nato nadaljuje z mislijo. Označevalec bi lahko parafraziral kot *v tem primeru, kot si rekel* ali *torej*. Primer lahko prevedemo na več načinov, in sicer z *in this case* ali z neprototipnim *DO like*, ki pogosto uvaja sklicevanje (Andersen 2000), kot [...] *whether it's a song uhm a sculpture or like an audioviz visual project* [...], kar prav tako kaže na metadiskurzno rabo izraza *zdaj*.

4.2.6 Primer [6]

V posnetku *Kostanj* gostitelj J. Godler razlaga tudi o tem, kako je kot otrok s šolo obiskal Ljubljano. Ker se sprehajata po Trgu republike, se v ozadju sliši tudi mimoidoče, ki iščejo vhod v Cankarjev dom. J. Godler se najprej ozira okrog sebe, kot da bi se želel prepričati, od kod prihaja glas, nato pa prekine svoje pripovedovanje in iskanje turistke izkoristi za kratko šalo (ki jo izgovori povsem resno), s čimer vidno zmede sogovornika.

G: *ja tako eee to je bil izlet* | U: *aha* | G: *to je bil izlet | to smo šli z av z avtobusom | so nas pelal | v eee | osnovni šoli* | U: *aaa* | G: *eem | ja | kje je zdaj [6] ta ulaz* | U: *uh | gospa išče ulaz za Cankarjev dom*

Slika 6: Prikaz prozodičnih značilnosti primera [6]⁶

Kot prikazuje slika 6, označevalec ni obdan s premori in ne povzroča melodične ponastavitve. Nahaja se sredi tonske enote, v katero je vpet, sledi pa nekončni intonaciji. Skladenjsko je opcijski. Po trajanju ga lahko uvrščamo k hitrejšim oblikam izgovorjave, saj obsega zgolj petino sekunde. Enako kot primera [4–5] strukturnega pogoja prototipnih DO ne izpolnjuje.

Označevalec v primeru [6] skorajda ne izraža več časovne dimenzije. Posledično bi ga tudi težko parafrazirali s *trenutno*, *sedajle* ali *dandanes*. Podobno kot v primerih [4–5] označevalec opravlja nalogo poudarka in bi ga zato lahko tolmačili kot *vendar* ali *torej*. Glede na sopomenke iztočnice *zdaj* to vlogo predvideva *Sinonimni slovar slovenskega jezika*. Drugače kot v primeru [4], kjer govorec z *zdaj* uvaja rahel tematski premik, saj misel razvije, v tem primeru tvorec z označevalcem [6] samo ustvarja poudarek, ki ga podkrepi z nejezikovno komunikacijo. Ustrezna prevoda bi bila npr. z neskrajšano obliko glagola *to be*, ki jo izgovorimo poudarjeno: [...] *uhm* | *yeah* | *where is this entrance* [...], ali z DO *now*, ki se izgovorja desnovpeto: [...] *uhm* | *yeah* | *now where's this entrance* [...]. Tudi v tem primeru parafraze in različni možni prevodi nakazujejo sekundarno izražanje časovne dimenzije DO *zdaj*.

5 Razprava

Proučevani DO, za katere smo predvidevali, da se pojavljajo v prototipni vlogi, izpolnjujejo strukturni pogoj po Y. Maschler (2009). Anomalijo zaznamo le v primeru [2], v katerem označevalec zaradi lastne prekinitve tvorca oz. nedokončane misli ne sledi končni intonaciji (glej * v razpredelnici 1). Kljub temu se [2] nahaja na začetku tonske enote, saj sledi daljšemu lastnemu premoru govornika, prekinitvev pa učinkuje podobno kot menjava govornika. Označevalec zato izpolnjuje pogoj prototipnosti.

Prozodična analiza skupine, v kateri se *zdaj* pojavlja sredi izreka, je potrdila predvidevanje, da se *zdaj* pojavlja tudi kot neprototipna različica. Analizirani neprototipni primeri [4–6] namreč ne sledijo končni intonaciji, se ne nahajajo na začetku tonske enote in ne sledijo drugemu DO, s čimer ne izpolnjujejo strukturnega pogoja in jih lahko obravnavamo kot neprototipne DO.

Razpredelnica 1: Rezultati strukturne analize primerov DO »zdaj« (znaka ++ označujeta prisotnost premorov na obeh straneh označevalca)

Primer	Prototipni <i>zdaj</i>			Neprototipni <i>zdaj</i>		
	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]
Prisotnost premorov pred in/ali za DO	++	+	++	–	–	–
Položaj na začetku tonske enote	+	+	+	–	–	–
Menjava govorne vloge	–	–	–	–	–	–
Skladenjska nevpetost	+	+	+	+	+	+
Pojavljanje po končni intonaciji	+	–*	+	–	–	–

Vsi primeri izpolnjujejo semantični pogoj DO, saj so rabljeni pomensko oslabljeno. Primere [1–3] – prototipni DO – zaznamuje funkcija strukturiranja besedila, ki razkriva, kako se besedilo razvija. Neprototipne primere [4–6] zaznamuje vloga poudarjanja, kar je razvidno tudi iz parafraz oz. prevodnih testov.

Semantična analiza vloge prototipnega *zdaj* je potrdila že zaznane vloge DO *zdaj*, kot so strukturiranje besedila (Smolej 2004) oz. močnejši tematski premik (Verdonik idr. 2007b), poudarjanje (Verdonik 2015), in ugotavlja dodatne vloge, kot so vzbujanje pozornosti, signaliziranje naštevanja in ego-centričnost (prim. Schiffrin 1987) oz. izražanje lastnega vrednotenja tvorca (primera [1] in [3]). Navedene vloge se ujemajo z vlogami angleške različice *now* (Schiffrin 1987).

Semantična analiza neprototipnega *zdaj* ugotavlja zlasti vlogo poudarjanja ([4] in [6]) in anaforičnega navezovanja ([5]), ki v literaturi doslej še nista zabeleženi. Skladno z opredelitvijo po Y. Maschler (2009) so v tej skupini tematski premiki subtilnejši, celo komaj zaznavni ([4] in [6]). Funkcije poudarka ali sklicevanja, kot prikazujejo primeri [4–6], SSKJ² ne beleži, a je poudarjanje zajeto v *Sinonimnem slovarju slovenskega jezika*.

6 Sklep

Obstoječa literatura navaja oslABLJENO rabo izraza *zdaj* kot DO, a ga avtorji praviloma prikazujejo v njegovi prototipni različici, kjer je prozodično nevpet. Na podlagi proučenih primerov ugotavljamo, da se DO *zdaj* pojavlja v dveh različnih strukturnih oblikah, in sicer kot prototipni in neprototipni DO, s čimer potrjujemo T1: *Diskurzni označevalec zdaj se pojavlja tako v prototipni kot v neprototipni prozodični obliki*. Semantična primerjava obeh različic *zdaj* prikazuje, da je pri prototipnem *zdaj* v osredju funkcija strukturiranja besedila, pri neprototipni različici pa zlasti funkcija poudarjanja. Tako delno potrjujemo T2: *Neprototipni diskurzni označevalec zdaj opravlja predvsem vlogo poudarjanja enote, ki jo uvaja, saj neprototipni zdaj sicer opravlja vlogo poudarka, a se pojavlja tudi v anaforični vlogi*.

ZAHVALA

Prispevek je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije v okviru projekta HUMANIPA – Fuzija verbalnih in neverbalnih signalov za naslednjo generacijo inteligentnih komunikacijskih vmesnikov (J2-1737).

LITERATURA

- Karin AIJMER, 2002: *English Discourse Particles*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Gisle ANDERSEN, 2000: The role of the pragmatic marker like in utterance interpretation. *Pragmatic Markers and Propositional Attitude*. Ur. G. Andersen in T. Fretheim. (Pragmatics & Beyond New Series, 79). Amsterdam: John Benjamins Publishing. 17–38.
- Ronald CARTER in Michael MCCARTHY, 2006: *Cambridge grammar of English: a comprehensive guide; spoken and written English grammar and usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Csilla Ilona DER in Alexandra MARKO, 2010: A pilot study of Hungarian discourse markers. *Lang. Speech* 53/2, 135–180.
- Kaja DOBROVOLJC, 2018: Raba tipično govornih diskurzni označevalcev na spletu. *Slavistična revija* 66/4, 497–513.
- Gorka ELORDIETA in Magdalena ROMERA, 2002: *Prosody and meaning in interaction: The case of the Spanish discourse functional unit entonces »then«*. *Proc. Speech Prosody*. Aix-en-Provence, Francija. 263–266.
- Kerstin FISCHER, 2006: Towards an Understanding of the Spectrum of Approaches to Discourse Particles: Introduction to the Volume. *Approaches to discourse particles*. Ur. K. Fischer. Amsterdam: Elsevier. 1–20.
- Bruce FRASER, 1990: An Account of Discourse Markers. *International Review of Pragmatics* 1, 293–320.

- Ken HYLAND, 2005: *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. London in New York: Continuum.
- Mira KRAJNC IVIČ, 2004: Začetniki oziroma sredstva za vzpostavljanje in ohranjanje stika v komunikaciji. *Jezikoslovni zapiski* 10/2, 121–136.
- , 2005: *Besedilne značilnosti javne govorjene besede: na gradivu sej mariborskega Mestnega sveta*. Maribor. (Zora, 35).
- , 2010: Kako natančna je lahko transkripcija. *Slavia Centralis* III/1, 159–192.
- Domen KRVINA in Andreja ŽELE, 2017: O medmetih, zlasti o njihovih razločevalnih lastnostih: poudarjen slovarski vidik. *Slavistična revija* 65/2, 201–228.
- Yael MASCHLER, 2002: The Role of Discourse Markers in the Construction of Multivocality in Israeli Hebrew Talk in Interaction. *Research on Language and Social Interaction* 35/1, 1–38.
- , 2009: *Metalanguage in Interaction. Hebrew discourse markers*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Yael MASCHLER in Deborah SCHIFFRIN, 2015: Discourse markers: Language, meaning, and context. *The Handbook of Discourse Analysis*. Ur. D. Tannen, H. E. Hamilton in D. Schiffrin. Hoboken: John Wiley & Sons. 189–221.
- Gerard N. O'GRADY, 2017: »I think« in televised political debate. *International Review of Pragmatics* 9/2, 269–303.
- Jesus ROMERO-TRILLO, 2018: Prosodic modeling and position analysis of pragmatic markers in English conversation. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 14/1, 169–195.
- Tina ROŽAC, 2016: Diskurzni označevalci v besedilnih vrstah vsakdanjih pogovorov: študija primera Rakitovca v slovenski Istri. *Annales, Series historia et sociologia* 26/4, 727–740.
- Deborah SCHIFFRIN, 1987: *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- , 2001: Discourse markers: language, meaning, and context. *The handbook of discourse analysis*. Ur. D. Schiffrin, D. Tannen in E. H. Hamilton. Oxford: Blackwell. 54–75.
- Mojca SCHLAMBERGER BREZAR, 1998: Vloga povezovalcev v diskurzu. *Jezik za danes in jutri*. Ur. Inka Štrukelj. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 194–202.
- , 2007: Vloga povezovalcev v govorjenem diskurzu. *Jezik in slovstvo* 52/3–4, 21–32.
- Lawrence SCHOURUP, 1999: Discourse markers. *Lingua* 107/3, 227–265.
- Kathrink SIEBOLD, 2021: German dann – From adverb to discourse marker. *Journal of Pragmatics* 175, 129–145.
- Mojca SMOLEJ, 2004: Členki kot besedilni povezovalci. *Jezik in slovstvo* 49/5, 45–57.
- , 2012: *Besedilne vrste v spontanem govoru*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Janez STERGAR, Vladimir HOZJAN in Bogomir HORVAT, 2003: Labeling of symbolic prosody breaks for the Slovenian language. *International journal of speech technology* 6/3, 289–299.

Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2014a: *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec.

—, 2014b: Medmet kot besedna vrsta v slovničnih opisih slovenskega jezika. *Slavistična revija* 62/1, 17–37.

Alenka VALH LOPERT, 2013: *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*. Maribor: Študentska založba Litera.

Teun A. Van DIJK, 1997: The study of discourse. *Discourse as structure and process*. Ur. T. A. Van Dijk. London: Sage.

Darinka VERDONIK, 2015: Slovarski opis pragmatično-diskurzne razsežnosti leksikalne rabe. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis, 2. del*. Ur. M. Smolej. Ljubljana. (Obdobja, 34). 793–799.

—, 2006: Mhm, ja, no, dobro, glejte, eee ...: Diskurzni označevalci v telefonskih pogovorih. *Jezik in slovstvo* 51/2, 19–36.

—, 2007a: *Jezikovni elementi spontanosti v pogovoru. Diskurzni označevalci in opredeljevanja*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, št. ...).

—, 2007b: Upravljanje pogovora kot metadiskurzna funkcija. *Jezik in slovstvo* 52/3–4, 53–66.

Darinka VERDONIK, Matej ROJC in Marko STABEJ, 2007a: Annotating Discourse Markers in Spontaneous Speech Corpora on an Example for the Slovenian Language. *Language Resources and Evaluation Journal* 41/2, 147–80.

Darinka VERDONIK, Andrej ŽGANK in Agnes PISANSKI PETERLIN, 2007b: Diskurzni označevalci v dveh pogovornih žanrih. *Jezik in slovstvo* 52/6, 19–33.

Branislava VIČAR, 2011: *Parenteza v novinarskem in parlamentarnem diskurzu*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 77).

Ana ZWITTER VITEZ, 2018: Enota analize spontanega govora. *Jezik in slovstvo* 63/2–3, 157–175, 277.

Nina ŽAVBI MILOJEVIĆ, 2013: Analiza odrskega govora. *Slavistična revija* 61/4, 651–664.

Andreja ŽELE, 2014: *Slovar slovenskih členkov*. Ljubljana: Založba ZRC.

SPLETNI VIRI

DORA – Nedeljski pogovori. Dostop 7. 9. 2022 na <https://www.youtube.com/watch?v=ur7zbcJWhek>.

Gospoda – Branje. Dostop 7. 9. 2022 na <https://www.youtube.com/watch?v=H2PgIJOY7Vg>.

Gospoda – Kostanj. Dostop 7. 9. 2022 na <https://www.youtube.com/watch?v=h22aWoM-JAi0>.

Gospoda – Umetnost. Dostop 7. 9. 2022 na <https://www.youtube.com/watch?v=2A1-Q1tWz3Ck>.

SSKJ² – Slovar slovenskega knjižnega jezika. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. Spletna izdaja, 2014. Dostop 7. 9. 2022 na <https://fran.si/>.

Sinonimni slovar slovenskega jezika. Spletna izdaja, 2018. Dostop 7. 9. 2022 na <https://fran.si/>.

THE NON-PROTOTYPICAL DISCOURSE MARKER *ZDAJ*

In previous works, the Slovene expression *zdaj* (*now*) was established as a discourse marker (henceforth DMs). However, the performed analyses mainly focus on its prosodically and syntactically detached form, i.e., its prototypical form (cf. Machler 2009), while its integrated counterpart, i.e., a non-prototypical DM (cf. *ibid.*), remains unexplored and barely identified.

In this work, we hypothesise that the DO *zdaj* takes both prototypical and non-prototypical forms. Due to their lack of prosodic prominence, we hypothesised that non-prototypical DMs primary function is that of emphasis. Both hypotheses were explored through a qualitative case study analysis examining their semantic roles underpinned by a paraphrase and a translation test.

By means of a contrastive prosodic analysis of prototypical and non-prototypical DMs occurring in spoken Slovene, we confirmed that *zdaj* can indeed take the form of both types of DMs. Following Y. Maschler's (2009) criteria, the determining prosodic parameters included the presence of pauses preceding and/or following the DM, the position in the tone unit, turn-taking, and whether the DM followed continuing intonation.

Aligned with Y. Maschler's (2009) framework, the qualitative semantic analysis explored the frame shifts that the DMs signalled and the DMs function within the discourse. The analysis revealed the role of the non-prototypical DM *zdaj* as an anaphoric device, while the translation test highlighted its function of emphasis, which partially confirms our second hypothesis.
